

STRATEGIJA ZRC SAZU ZA ETIKO, INTEGRITETO IN ENAKE MOŽNOSTI V RAZISKOVANJU

ZRC SAZU POLICY ON ETHICS, INTEGRITY AND EQUAL OPPORTUNITIES IN RESEARCH

[Usklajeni osnutek, končna verzija, 21. 9. 2021]

Uvod

Strategija ZRC SAZU za etiko, integriteto in enake možnosti v raziskovanju (v nadaljevanju Strategija) je dokument, ki opredeljuje okvir prizadevanja za visoke standarde etike, integritete in enakih možnosti v raziskovanju na ZRC SAZU. Dokument vključuje: 1) opredelitev področij, na katere se Strategija nanaša; 2) temeljna načela etike, integritete in enakih možnosti, ki se jim zavezuje ZRC SAZU; 3) določitev dejavnosti, ki jih bo na teh področjih izvajala v ta namen ustanovljena Komisija ZRC SAZU za etiko, integriteto in enake možnosti; 4) načrt uresničevanja Strategije.

Dokument je pripravila Delovna skupina ZRC SAZU za etiko, integriteto in enake možnosti ter delovni skupini v okviru projekta GRACE (*Grounding RRI Actions to Achieve Institutional Change in European Research Funding and Performing Organisations*), ki ga financira Evropska komisija v okviru programa Obzorje 2020 (št. pogodbe 824521) in projekta R&I PEERS (*Pilot Experiences for Improving Gender Equality in Research Organisations*), ki je prav tako financiran iz programa Obzorje 2020 (št. pogodbe 788171). Temelji na predhodni študiji dobrih praks in posvetovalnem procesu z raziskovalkami_ci, Upravo ZRC SAZU ter enoto za založniško dejavnost (Založbo ZRC).

1) Področja

Etiko raziskovanja razumemo kot spoštljiv in odgovoren odnos do udeleženk_cev raziskav, družbe, ekosistemov, kulturne dediščine in okolja. **Raziskovalna integriteta** vključuje zanesljivost, poštenost in odgovornost pri zasnovi in izvajanju raziskav, objavljanju in poročanju o njih, spoštljiv odnos do kolegic_ov, ter odgovornost do stroke in družbe. **Enake možnosti v raziskovanju** pomenijo pravično vedenje in ravnanje v odnosih z vsemi, ki so udeleženi v procesu raziskovanja in podpornih dejavnostih, oz. odpravljanje vseh oblik

diskriminacije ne glede na spol, narodnost, raso ali etnično poreklo, jezik, vero ali prepričanje, različne oblike oviranosti, starost, spolno usmerjenost, spolno identiteto in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazbo ali katero koli drugo osebno okoliščino (kot je zapisano v Zakonu o varstvu pred diskriminacijo, čl. 1).

2) Načela

ZRC SAZU se zavezuje visokim standardom etike, integritete in enakih možnosti v raziskovanju. Kot okvir načel in praks na področju etike in integritete raziskovanja sprejemamo *Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto*, ki ga je pripravila in objavila ALLEA – Zveza evropskih akademij (Berlin, 2018; v nadaljevanju *Evropski kodeks*). Ta dokument temeljna načela etike in integritete raziskovanja povzema tako:

- *Zanesljivost* pri zagotavljanju kakovosti raziskav, kar se kaže v zasnovi, metodologiji, analizi in porabi virov.
- *Poštenost* pri preglednem, pravilnem, popolnem in nepristranskem razvijanju, izvajanju in pregledovanju raziskav ter poročanju in obveščanju o njih.
- *Spoštovanje* kolegic_ov, udeleženk_cev raziskav, družbe, ekosistemov, kulturne dediščine in okolja.
- *Odgovornost* za raziskave od zamisli do objave, za njihovo upravljanje in organizacijo, usposabljanje, nadzor in mentorstvo ter njihove širše učinke.

Zaposlene_i bodo seznanjeni z *Evropskim kodeksom* in dobrimi praksami, ki jih predlaga na podlagi teh načel. Prav tako bodo seznanjene_i s to Strategijo.

Ta okvir nadgrajujemo z mednarodno uveljavljenimi načeli etike raziskav, kakor veljajo na posameznih raziskovalnih področjih in disciplinah. Prizadevamo si za zaščito pravic, dostojanstva in dobrobiti vseh raziskovalk_cev in udeleženk_cev raziskav. Pri raziskovalnem delu z ljudmi sledimo etičnim in zakonsko določenim načelom in dobrim praksam v zvezi z informiranim soglasjem ter zbiranjem in obdelavo osebnih podatkov.

Na področju enakih možnosti v delovnem okolju raziskovalnih ustanov posebej izpostavljamo enakost spolov, ki ne pomeni le odpravo diskriminacije po spolu ter spolni usmerjenosti, identiteti in izrazu, ampak tudi proaktivno delovanje za odpravo strukturnih neenakosti ter spolnih stereotipov in predsodkov. Vsa navedena načela zahtevajo preprečevanje in sankcioniranje njihovih kršitev.

3) Dejavnosti

ZRC SAZU za namen izvajanja dejavnosti na teh področjih ustanovi **Komisijo ZRC SAZU za etiko, integriteto in enake možnosti v raziskovanju** (v nadaljevanju Komisija). Naloga Komisije bo skrbeti za visoko raven kulture etike, integritete in enakih možnosti v raziskovanju na ZRC SAZU. Ta cilj bo zasledovala z izvajanjem naslednjih dejavnosti:

- *Priprava kodeksa ravnanja*, ki bo v skladu s temeljnimi načeli *Evropskega kodeksa* podrobneje opredelil načela etike, integritete in enakih možnosti v raziskovanju, ki naj jim sledijo raziskovalke_ci ter ZRC SAZU kot ustanova, ter *oblikovanje smernic*, ki bodo opredeljevale dobre prakse pri soočanju s specifičnimi vprašanji glede raziskovalne etike, integritete in enakih možnosti.
- *Svetovanje in podpora* zaposlenim v zvezi z etiko, integriteto in enakimi možnostmi v raziskovanju. To vključuje svetovanje in podporo v zvezi z etičnimi razdelki projektnih prijav, etičnimi dilemami med izvajanjem raziskav ter pri objavah rezultatov. Prav tako vključuje pomoč in usmerjanje pri vključevanju načel enakih možnosti in enakosti spolov v projektne prijave in izvajanje projektov.
- *Izvajanje etične presoje raziskav*. Komisija bo izvajala etično presojo raziskovalnih projektov, ki se prijavljajo in izvajajo na ZRC SAZU. Sprejet bo pravilnik, po katerem bodo lahko raziskovalke_ci ZRC SAZU pri Komisiji prostovoljno vložili vlogo za etično presojo svojih raziskav v fazi prijave projekta, izvedbe raziskave ali objave rezultatov. Komisija bo pregledala dokumentacijo in pripravila mnenje in nasvete glede etične ustreznosti raziskave.
- *Dopolnjevanje in obnavljanje Akcijskega načrta za uveljavljanje enakosti spolov* za petletna obdobja (na podlagi obstoječega načrta za obdobje 2018–2022).
- *Sodelovanje pri oblikovanju protokolov prijave in ravnanja v primerih prijave kršitev* načel etike in integritete, nespoštljivega obnašanja, zlorabe položaja, trpinčenja ter spolnega ali drugega nadlegovanja v delovnem procesu.
- *Organizacija internih ali javnih posvetovanj oz. razprav* o vprašanjih, povezanih z etiko in integriteto raziskav ter enakimi možnostmi.
- *Organizacija delavnic in izobraževanj* na temo etike, integritete in enakih možnosti v raziskovanju. To vključuje dejavnosti ozaveščanja, seznanjanja zaposlenih s podpornimi mehanizmi in organizacijo izobraževanj v zvezi s posameznimi vprašanji.
- *Spremljanje ozaveščenosti* o vprašanjih v zvezi z etiko, integriteto in enakimi možnostmi v raziskovanju na ZRC SAZU in oblikovanje predlogov za izboljšave na teh področjih.
- *Spremljanje praks*, povezanih z etiko, integriteto in enakimi možnostmi v raziskovalni dejavnosti na ZRC SAZU. To vključuje preverjanje uresničevanja te Strategije in njeno

dopolnjevanje, redno ocenjevanje izvajanja Akcijskih načrtov za uveljavljanje enakosti spolov (in ugotavljanje, ali je obstoječe kazalnike napredka treba obdržati ali spremeniti) ter spremljanje seznanjenosti in zadovoljstva s podpornimi mehanizmi v zvezi s temi področji na ZRC SAZU.

Pred ustanovitvijo Komisije ZRC SAZU sprejme pravilnik o njeni sestavi in delovanju. Pravilnik pripravi delovna skupina, ki je pripravila to Strategijo. Komisija bo za izvajanje posameznih nalog na vsakem od treh osrednjih področij (etika, integriteta, enake možnosti) oblikovala specializirano delovno skupino, sestavljeno glede na potrebne kompetence. Smernice in predlogi protokolov bodo pripravljene na podlagi študij dobrih praks in procesa posvetovanja z raziskovalkami_ici in ostalimi zaposlenimi na ZRC SAZU.

Komisija bo o svoji dejavnosti redno obveščala zaposlene na ZRC SAZU prek elektronske pošte, izobraževanj, dogodkov in svojega spletnega mesta v okviru spletnih strani ZRC SAZU. O svoji dejavnosti bo poročala v rednih letih poročilih Komisije, katerih povzetki bodo vključeni tudi v letna poročila ZRC SAZU.

4) Načrt uresničevanja strategije

ZRC SAZU bo poskrbel za administrativno podporo in druga sredstva za izvajanje te Strategije. Spodnja tabela definira dejavnosti, odgovorne osebe/skupine in časovni okvir uresničevanja Strategije.

Dejavnost	Odgovorna skupina/oseba	Časovni okvir
Priprava pravilnika o delovanju Komisije ZRC SAZU za etiko in integriteto in enake možnosti v raziskovanju.	Delovni skupini projekta GRACE in projekta R&I PEERS; Delovna skupina ZRC SAZU za etiko, integriteto in enake možnosti; Pravna služba, Uprava ZRC SAZU in Založba ZRC	Oktober 2021–marec 2022
Priprava administrativne podpore za operativno delovanje Komisije	Uprava ZRC SAZU	Oktober 2021–marec 2022
Pristojni organi ZRC SAZU sprejmejo Pravilnik o delovanju Komisije	Uprava ZRC SAZU	Marec–april 2022

Ustanovitev Komisije in konstitutivna seja	Uprava ZRC SAZU	April–maj 2022
Priprava Kodeksa etike in integritete raziskovanja ZRC SAZU	Komisija	Maj 2022–april 2023
Priprava predlogov za prenovo protokolov prijave in ravnanja v primerih prijave kršitev načel etike in integritete, nespoštljivega obnašanja, zlorabe položaja, trpinčenja, spolnega in drugega nadlegovanja v delovnem procesu	Komisija	Maj 2022–december 2023
Priprava in sprejem novega <i>Akcijskega načrta za uveljavljanje enakosti spolov</i> za obdobje avgust 2022–avgust 2027	Komisija je pristojna za pripravo, direktor za sprejem načrta, Uprava ZRC SAZU pa za njegovo izvajanje	Maj 2022–avgust 2022
Priprava in revizija smernic glede specifičnih vprašanj	Komisija	Min. en dokument na leto
Organizacija posvetovanj, delavnic in izobraževanj	Komisija	Min. dva dogodka na leto
Poročilo o delu Komisije	Komisija	Letna poročila

Ljubljana, 23. 11. 2021

prof. dr. Oto Luthar,
direktor ZRC SAZU

